

Egy csehszlovák kutatás summázata: feljövőben a faktográfiai információs rendszerek

Néhány évvel ezelőtt Csehszlovákiában is ádáz viták folytak arról, hogy egyáltalán szükség van-e faktográfiai információs rendszerekre a szakirodalmi információ országos rendszerén belül. Azóta ezek a viták elhaltak, s helyettük a faktográfiai információs rendszerek koncepcionális, tartalmi és realizálási-működtetési kérdéseinek megvitatása került napirendre.

E folyamatot gyorsította meg és mélyítette el az UVTEI (Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací – Tudományos–Műszaki–Közgazdasági Információs Központ) lanszírozta kutatási feladat (jelzete: P 18–121–403), amely kérdéskörünk szakmailag megbízható „helyretételére” vállalkozott.

A kutatás használatra orientált vizsgálódásai nyomán mindenekelőtt az bizonyosodott be, hogy a faktográfiai információs rendszerek az irányítás információellátása szempontjából kiemelkedő jelentőségűek, s ebből kifolyólag a fejlesztésben „zöld utat” kell biztosítani nekik. Legfőbb előnyük: kész, azonnal felhasználható információkat nyújtanak, azaz elősegítik a növekvő információözhöz és a végfelhasználók igencsak behatárolt ideje közötti ellentmondás enyhítését.

Ennek azonban „ára” van. Létrehozataluk és naprakészen tartásuk tartalmilag hozzáértő, olyan munkatársakat kíván, akik az információk kiválogatásán túlmenően képesek az összehasonlításra, az értékelésre is.

Módszertani nézőpontból valamennyi faktográfiai információs rendszer közös követelménye, hogy

- szisztematikusan fejlődjék,
- címzett legyen,
- nemzetközi összehasonlításokra nyújtson lehetőséget (ez egyébként a szakirodalmi információs rendszer fenntartásának egyik alapelve),
- számítógépes támogatással működjenek, különben ui. illuzórikus az adatok „rendbentartása” és zavartalan gyors szolgáltatása.

Csehszlovákiai körülmények közepette ágazati, iparági és specializált (pl. befejezett kutatások, szabadalmak stb.) rendszerek létesítésére és működtetésére van szükség és lehetőség. Hogy ezek a rendszerek „egymásról tudva”, illetve „egymást feltételezve” létezzenek, annak több előfeltétele van. Nevezetesen:

- a közös „filozófia” és módszertan, amelynek alapjait az itt ismertetett kutatásnak széles koncipiáltságánál

és többlépcsős diszkutáltatásánál fogva sikerült megvetnie,

- a folyamatos tájékoztatás biztosítása, amit az UVTEI kutatásunk részanyagainak, egész dokumentációjának letétfogadásával kezdett meg, a későbbiekben pedig tájékoztatók, rendszerkatalogusok rendszeres közzétételével kíván folytatni.

Ami a „címzettség” kérdéseit illeti: a faktográfiai információs rendszereknek részint az egyes ágazatok és iparágak helyzetének tüzetes elemzéséhez, részint pedig a műszaki fejlesztési elhatározásokhoz kell „munícióval” szolgálniuk. Ebben az összefüggésben vetődik fel az automatizált irányítási rendszerekhez és a társadalmi-gazdasági információs rendszerhez való „igazodásuk” kérdése. Bár az igazodási követelmények még részletesebb kimunkálást igényelnek, annyi már most megállapítható, hogy a faktográfiai információs rendszerek valószínűleg szelektívebbek lesznek, azaz kevesebb tény, mutató, paraméter követésére kell vállalkozniuk, mint amazoknak. Másfelől viszont: ami adatot gyűjtenek, annak összehasonlíthatónak kell lennie a szóban forgó „testvérrendszerek” adataival.

A kutatás – végül – néhány gyakorlati kérdésben foglalt állást:

- A faktográfiai információs rendszerek létesítését és működtetését a műszaki fejlesztési alapokból kiutaltanó céldotációkkal kell finanszírozni. Az „üzleti alapon” való finanszírozástól olyan érveléssel zárkózik el, hogy „e területen, eltekintve az efféle megoldás vitatott jellegétől, nem várható az árképzési módok gyors kialakulása”.
- Szükség van e rendszerek külföldi szakirodalmi forrásokkal és technikai eszközökkel való pótlólagos „kistafirozására”. A dolog jócskán devizaigényes; a „normál” devizakiutalások annyira szűkösek, hogy újabb megterheléseket nem bírnak elviselni. Az „alul-ellátott” rendszerek pedig veszélyesek: mindjárt az indulásnál diszkretitálnák a kétségtelenül haladó törekvéseket.

/KUBÍK, J.: Faktografické informační systémy ve světle ukončeného státního úkolu. = Čs. Informatika, 26. köt. 1984. I. sz. p. 14–18./

(Futala Tibor)